

A koporsós Radánok

Hihetetlen ostoba nótája volt a Radán Sándor bácsinak, ilyen ökörség, hogy halálotat nem kívánom, de ha meghalsz, azt sem bánom, na de hát koporsókészítő volt az öreg, mit énekelt volna, az érdeke hajtotta, mint az összes Radánt: a pénz, a pénz, a pénz!

Annak ilyen hülyeség volt a nótája.

Sándor estéjén mindig ezt bömbölte a cigányokkal, olyan „ki, ha én nem”-erővel, mintha más Sándor nem is lett volna sehol soha. Végül is nem kellett sokat búsongania az életében, mire búsongott volna?, kisbaszatnyi gyerek volt a Sándor bácsi, arra mondták régen az égetthalmiak, hogy kisbaszatnyi gyerek, amelyeknek nem volt több testvére, sok ilyen volt ebbe a faluba a módosabbak között.

Nem volt több családjá a szüleinek, nem kellett osztozkodnia a famíliával, meg hát tanították is asztalosnak, koporsós lett belőle, az meg, amióta a világ világ, mindig a leggazdagabb iparos Égetthalmon. Talán ha a Tuni sírköves gazdagabb nála, újonnan már, hogy mindenki veszi a nagy köveket.

Az biztos, hogy nem sok bánata volt a Radán Sándor bácsinak, mert az öregjei nagyon dolgozók voltak, reggeltől sötétedésig kint a határban, meg hizlalták a sok disznót, minden, ő meg hűsölhetett a szobában, odahaza olvasott neki az öreg-anya.

Csak hát a kisbaszatnyi gyerek nem tud nagyot, nem folytatom, ki lehet gondolni, mit, hát ez volt a baja a Sándor bácsinak, amikor összeházasították az Aradi Mariskával. Hiszen a Nacsak Aradi (a Mariska apjának mindig az volt a mondása, hogy nacsak, nacsak, nacsak) is koporsós volt, aztán így az apóstól megvolt máris a műhelye a Sándor bácsinak. Meg végül is egy alomból valók a Nacsak Aradiak meg a Radánok, ha úgy visszakeresnének az eredetüket, össze is érnének. De nem is ez a fontos, hanem hogy az elejével majdnem úgy volt a Sándor bácsi, hogy fel kell segíteni a szépasszonyra. Panaszkodott is az Aradi Mariska, ott az aligasszony-sága idején: ha eljön az este, én meg nagy illatozva ráheveredek az ágyra – ez a kis ökör leugrik róla. Meg megy hátra a műhelybe, ott húzódozik a koporsóban. Meg mászik ki kormosan a kemencéből, a lehetetlen anyja hétszentségit!

Egyszer aztán ronda világot csinált a Mariska, beleunt a tehetetlenségbe. Lemosdatta a Sándor bácsit, aztán kiharancsolta a hátsó kertbe, úgy ahogy volt, mez-telenyen.

Na, ha ezt a csalánbokrot itt az orrom előtt meg nem szereted, én elválok tőled! Így minden este.

Így minden este, amíg az öreg Pécsy Eszter, a Mariska anyja meg nem szánta a vőpajtást, szemérmatosan ki nem kapálta a csalánbokrot. De megszenvedett a Sándor bácsi így is, nem győzött nyivákolni, a csalánlevelek jól összeböködték az alsóműhelyét: olyanra dagadt, mint az öszvérnek amilyen van. Akkorákat bődült a

koma, hogy felriadtak azok a nagyon régen elmúlt égetthalmiak, a kuralisták meg az árendátorok meg a három szem jobbágy, éjfélre már fönt voltak mind, jajgattak meg bánatosan füttyülték a Lavotta-szerenádot.

Kínjában lett a pokol legmélysége a Sándor bácsi.

Egy ronda, rafinált, kíváncsi, torkos vén bika.

Született is rögvest egy kis kölkük, na de irdatlan nagy hibája lett annak is: csalángyerekek lett, éppolyan szőre nőtt, úgy szúrta, mint a csalán, meg ronda pukkcancs természetete is lett hozzá.

A szegény Aradi Mariska mindjárt ki is múlt bele, ahogy a csalángyereket a világra vajúdtá, úgy összecsípdődött ott bent, hogy elfolyt tőle a vére. Ezért aztán rögtön országos nagy harag támadt a Sándor bácsiban a kölke iránt, hogy a saját feleségének kellett koporsót csinálnia – alig kezdett bele az asszonykívánásba, a ronda kártékony féreg el is ártotta a drága testet a háztól!

Meg sem simogatta a Sándor bácsi a gyereket se, a feje búbját se, annyira rühellte a csípését. Enni az soha egy karéj kenyeret nem adott a gyerekeknek, mindig az öreg Pécsy Eszter adott, amíg ott volt az öregasszony a háznál. Pedig a Sándor bácsi mocská volt, hogy csalánfia lett, hát ő bagzott ott.

Annyit azért megcsinált az apasága végett, hogy szépen ránevelte a gyereket a műhelymunkára, így kész volt annak is a mestersége. De ebben is cselezett az öreg, mert mihelyest beügyesedett a csalánkölök, az apja minden dolgot ráhagyott: nemcsak a koporsózást, de mindent, a napszámosok dirigálását, mert földjeik is voltak, tizennyolc hold, talán az öreg Pécsy Eszter révén, ez annak volt az öröksége, meg vettek egy cséplőt, ahhoz a bandát is a gyerekeknek kellett összekeresnie.

Úgyhogy a Sándor bácsinak nem kellett dolgoznia, mehetett az iparosbálba a fia helyett, meg a gazdatestületbe meg a presbitériumba meg az olvasókörebe meg a főzőiskolába, meg még ahová el nem vitte az a kóricáló ronda bika ösztöne, az egresi búcsúba is. Mert ez állandóan az elárvult pinákat kereste, a rohadt!, a szegény Nacsak Mariska meg mit nem panaszkodott rá annak előtte, amikor összekerültek, hogy milyen kisbaszatnyi gyerek az ő embere – aztán mit látunk, világraszóló nagy bika lett az özvegyembersége idején!

Mégse ösztön volt ám ez teljesen, hanem az elve a Sándor bácsinak, így kereste a vagyonos leányt a fia mellé. Próbálgatta őket. A leányok meg szerették-imádták, mert nem csikó volt a Sándor bácsi, eddigre már úgy megtanult nézni meg nyájaskodni, hogy robbantak is tőle egyből a kisleányok, egyik nagyobb hozományt hazudott össze magának, mint a másik, csak vigye rögtön magával a rafinált Radán Sándor.

De a Radán Sándornak volt esze, mindig kifürkészte, hogy melyik csőszkunyhóból, melyik pusztáról, melyik cselédházból cicomázta kisasszonynak magát a férjhez kívánczó leány. Reggel-este ott ült a bírónál, a telekkönyvet bújtá: ki hogy vett, ki hogy adott, ki hányfelé osztott. Ráért fiskáliskodni, mert a csalángyerekek vitte az ipart meg a gazdaságot.

Milyen egy irdatlan koma lett abból is!

Hogy tudta az szidni az apját!

Mikor enni megy, a hideg fogja ki, első vacsorán a bele essen ki!

Tizenhárom gyógypatika száradjon ki a számára!

A kenyere kővé váljon, kése benne kettétörjön!

Hogy honnan az anyjából – bocsánat! – jött ez a lehetetlen átok? Meg még sok ilyen ostobaságot összebeszél a csalágyerek, hogy mi lője-találja az apját. Minden rossz volt annak is: hogy miért varrat öltönyt magának az öreg, hogy miért vesz új kalapot, na, a gyerek is ilyen kutya természetű lett. Az meg így volt rossz. Utána meg szégyellte a saját félkegyelműségét, ha így elkárhokodta magát, kutatta, hogy meghallották-e a szomszédok vagy valaki, hogy mit beszélt. Félt, hogy kiderül a bolondsága. De hát olyan nincs, ami ne derülne ki.

Aztán teljesült a Sándor bácsi akarata, hogy megnősítse a fiát.

Na, ez is egy történet.

A Sándor bácsi az iparosok bálján táncolt egyet az Aradi Mariskával. Jó ideje hallotta már a híret a Nacsak Aradi Gábor meg a Pécsy Eszter leányának: hogy milyen nagyon okos, kitűnőre végezte a polgárit Bogárdon, meg végül is egy alomból valók a Nacsak Aradiak meg a Radánok, ha úgy visszakeresnénk az eredetüket, össze is érnének. De nem is ez a fontos, hanem hogy a Mariska is hibás volt – ebben is pár a fiammal, gondolta a fiskális vén bika Sándor bácsi.

A csalánszőr volt ugye a gyereknél.

A Nacsak Mariskának meg a fogai helyett kukoricaszemek nőttek ki a húsából. (Mert az anyja, a Pécsy Eszter a kívánóssága idején csak a prószát ette.)

Na, így lettek egy pár. Sokat aztán nem tudni róluk. Az biztos, hogy a csalágyerek örült a menyecskének. Nem óbégatott annyit.

Mert azelőtt mindig így a durrogó ménkű meg úgy a rohadás!

Így vágja meg a villám, úgy vágja meg a villám!

A Mariskához már nem így szólt. Hanem hogy: édes drága tündér feleségem! Meg mivel kedveskedjek neked, szívem kincse? Mindent hagyott a Mariskának, mert az meg egy elég tirányis asszony volt.

Olyat is megtűrt neki a csalágyerek, hogy jaaaj. Azt elbeszélni se nagyon merem.

Nagyon jól tudta a Nacsak Mariska, hogy mibe halt meg az anyósa. Hogy akárhol simogatja az emberét, egy napig hólyagos a keze utána.

Jött a nászéjszaka, jött a nagy tanakodás, hogy mit kezdjen ezzel a mocsok emberrel. Magához engedje?

Az anyját már kinyuvasztotta a marásával, most akkor következek én?, majd megveszett a Mariska a morfondírozásban. Közben meg azért ette a kíváncsok. Aztán a nagy epekedésbe ki is gondolta okosan, hogy mit kell csinálni. A csalágyerek meg hagyta.

Szívem kincse ember!

A rossebeket! Nem így tanult szólni a Mariska. Az biztos nem így kezdte.

Gyere, te bagzóbenő!

Már a régi Nacsakok is ilyenek voltak, az összeragadásba álltak neki verselni. Ezzel bolondoztak. Aztán el is szokták beszélni másnap. Ez már aztán tényleg a fekete-föld sötétség volt. Hát ki kérdezte tőlük? Na, hát a mi Mariskánknak is ennyi esze volt csak, az is elbeszélte a maga esetét, innen tudni, hogy mit művelt az emberrel.

Azt művelte, hogy hozott a műhelyből egy munkakesztyűt, aztán marokra fogta a kismadarat, ennek még örült a csalágyerek.

Szívemkincse-feleségem!

Ezzel a ronda szőrös döggel akartál nekem jönni? Megállj!

Huncut feleségem!

Azt hitte, hogy csak játszik az asszony.

Játszott is az, a maga esze szerint.

Nekiállt nyűni az ember szőrét, mintha nem is csalán, hanem fostos paréj lett volna.

Jaaaj, Mariskám, Mariskám, drága, szép feleségem, mit teszel énvelem? Ganyé-szíved ízleli bánatomnak epéjét, inkább földdé legyen testem, add, hogy lelkem bevétessen, jaaaj, Mariskám Mariskám, aranyos angyalom! – Így a félkegyelmű banga. De a Mariska csak tépte, tépte, szorongatta az ura madarát. Az ember meg akkorákat bődült, hogy felriadtak azok a nagyon régen elmúlt égetthalmiak, a kuralisták meg az árendátorok meg a három szem jobbágy, éjjelre már fönt voltak mind, jajgattak meg bánatosan fütyülték a Lavotta-szerenádot.

Csak a Radán Sándor bácsi örült magának, a ronda, rafinált, kíváncsi, torkos vén bika, hogy milyen hevület uralkodik az ő szervezése nyomán, majd szétvetette a kíváncsiság ott a szomszéd szobában. Mit csinálnak a gyerekek? Hogy dévajkodnak? Jaj, de odaleselkedett volna közéjük!

Lett is nagyon aranyos kis kölke a csalágyereknek meg a Mariskának – annak nem nőtt se kukoricafoga, se csípős szőre. Úgyhogy innen nézve okos gondolat volt a Mariskáé, olyan szép bőre fodrozódott az újszülött Sándorkának, olyan pompás teste, mint a kulcsos kalács. De mit ad isten, így is belehalt a szülésbe a szegény Nacsak leány, hiába törekedett, hogy elkerülje az anyósa sorsát. Valami istentelen nagy láza támadt, abban múlt el a nyomorult.

Sándor bátyánk megint csinálhatta a koporsót a saját ivadéknak. Sajnálták nagyon a fiatalasszonykát – de végtére a kisgyerek ott maradt utána, meg a tizenvalamennyi hold föld is, kint a Rekotyában, ahol harmincöt-negyven aranykoronás rész is van.

Ott maradt a két özvegyember magának. Fogadtak a rokonságból egy főzőaszszonyt, aki szoptatta is a gyereket. Aztán így mégse volt olyan elárvult sorsa a kis ivadéknak. Annyi lett csak a gond, hogy a Sándor bácsi meg a fia újra ölték-gyilkolták egymást, a rohadt vénember állandóan uralni akarta a banga csalágyerekeit – az meg, ha beborult, hordta össze a sok irdatlan ocsmányságot a szövegében, indult neki a saját apjának. Futkározott előle az öreg Radán Sándor, tyúkok közé, kocák közé, istállóba, mindenhová. Mert a keze érintése iszonyat volt a gyerekeknek, akár ütött, akár simogatott.

Abból megint csak nagy pör kerekedett, hogy az apja egy ujjal se nyúlhatott a kis Sándorkához. Mindig az öregapja simogatta. Aztán emiatt, ahogy iperedett a kölök, mindig csak az öregapját kereste, ahhoz fordult.

Így a durrogó ménkű meg úgy a rohadás!

Így vágja meg a villám, úgy vágja meg a villám!

Így semmibe veszi a fia, úgy semmibe veszi.

Így beszélt a csalágyerek.

annyit dolgozni, mint az apja. Ráadást természetre egészen elüt attól: értelmes, okos portéka, sose lesz olyan kerge indulata, mint az apjának, sose fogja úgy szégyenbe hozni a Radán nevet, mint ez a csalánszőrű majom.

Az öreg tudta, hogy akármilyen ronda indulatú féreg is a fia, ha valamilyen asszonymép közelébe kerül, kezesebb lesz. Mert hát fél nagyon, belátja, hogy az iszonyatos teste az micsoda kolonc a másik férfiemberrel szemben. Az Aradi Mariskának is a szolgája volt.

Nézek én ennek valami gazdasszonyt.

Inkább, hogy a torkát vágjam el.

Van itt gazdasszony elég, a Sárrét közepébe, de jobb azért, ha messze megy a háztól. Fölöltözködött a Sándor bácsi, aztán indult neki Toronyának, Boronyának, végigjárta mind a sógorfalvakat. Szabadulni akar a kölkétől, az igaz – de azért mégsem a kenyértelenségnek szánja ő a fiát! Hogy valami nevetlen pusztán kös-sön ki! Ha az özvegyembernek nem is jár egyesleány, református magtalan nemesivadék özvegyasszony még járhat.

Megvolt már a csel a Sándor bácsi fejében, hogy mivel méri föl az asszonyok ügyességét, hogy mivel teszi őket próbára. Kigondolta a rohadt, torkos vén bika. Fél napot, akár egészet is eladomázott, elhősködött, elnyájaskodott, eltátogatott az ilyen öregebb menyecskéknél – aztán egyszer úgy hirtelenjében a combjukra csó-
kolt. Amit ezután csináltak az asszonyok, az lett a vizsgájuk. Az döntött.

Először Egresre ment az öreg. Lakott ott egy varrónő, az nagy hencegő volt, hogy ő micsoda iparosasszony, hogy az égetthalmiak mind őhozzá jártak, meg az öreganyjához, azok a nagyon régen elmúlt égetthalmiak, a kuralisták meg az árendátorok meg a három szem jobbágy. (Az Ihász Miska rokona valahogy ennek az asszonynak, az, akinek először lett Wartburgja a faluban. A Molnári Évának a férje.)

Hanem amikor odacsókolt neki a Sándor bácsi (sötétedett már), az asszony egyből csapkodni kezdett, kiabált, pökő, pökő! Pökőlégynek nézte a csókot.

Szeme sincs ennek! Milyen varrónő ez akkor?

Ott is hagyta a Sándor bácsi.

Másodszor Balhászra ment az öreg, merthogy az is régi nemesfalu. Ott meg valami pusztagazdának lakott egy kisasszony leánya, tudott zongorázni, telefonkezelő volt neki a mestersége, az uraságnál dolgozott. Jónak látszott az! Csak a combja megcsókolásakor keresztet ne vetett volna a lelkem.

Pápista!

Pucolt el tőlük a Sándor bácsi, a lába nem érte a földet.

Harmadjára ment le Tolnába, Ecsre, oda is van valami atyafisága az égetthalmi embernek. Ott meg valamilyen babaföstő gazdaasszony kapta el a grabancát – arrafelé ilyen az iparos gazdálkodás, babaföstés, tojásföstés, faragás, gyöngyözés. Itt aztán csúnyán járt a Sándor bácsi! Étkes egy fajzat volt a babaföstő szüle, a szeme se rebbent a vénember csókjától. Beljebb, öregem, beljebb! A Radán Sándor meg engedelmeskedett neki, majd kiesett az állkapcája, mire bevégezte. Ebből se kért többet.

Búsongott magában: hát ez lenne az ő sorsa? Hát sehová nem tudja eldugni a csalánszőrűt? Az ő nyakára marad? Aztán kínjában elvetődött a Balatonnak a fönti

sarkába, ott volt még egy rokon falu. De azzal olyan régi volt a rokonság (még a besenyővilágból), hogy már aligság tudtak róla az égetthalmiak. A Sándor bácsinak is a végső kesergésében jutott az eszébe. Itt aztán óbégatott, ahogy bírt. Nem bánta, nézzék csak bolondnak, drótostótnak, aminek akarják.

Régi gyötrelmemet mi enyhítheti meg?!

Mi az, mire lelkem vágy?

Egyszer csak valaki visszafelelt a koslató vén állatnak:

Ágy!

Nagyot nézett a Sándor bácsi:

Ha ló nem nyerített, ki itt csörögtetett, ha lábain volt békó?

Aztán valahonnan előmászott egy olyan vénkisasszonyféle:

Ékó!

Így hívták az asszonyságot, Ékó Annának. Hogy annak milyen palotája volt! Kilenc vagy tíz szoba is! Meg hozzá a hatalmas kert! Csillogott a sok fürt muskotályos szőlő.

Nagy lampacsárét csinált az Anna asszony a kanféle vendégnek: hozatott egy dézsányi pözsögő bort, aztán abban fürösztötte a Radán Sándort. Az meg élvezkedett. Rögtön meg is beszélt mindent a két pizok: hogy az Ékó Anna református meg családtalan meg itt van neki a hatalmas szőlőgazdasága. Az öreg meg előhozakodott a fiatal özvegyember fiával, a kehéjét is kibökte neki.

Csalánszór!, ó, semmi az!, így az Ékó Anna asszony, megoldjuk mi azt!, a régi szeretőmnek Nárcis-valaga volt!

Egyvalami maradt még vissza: a csók a combra. Még csak odalehelt az öreg, az Ékó Anna asszony már markolta is a róka pofáját, durrogatta neki a nagy pofonokat. Utána meg pont úgy eldirigálta a szeretgetést, mint a babaföstő gazdaasszony – de ez már nem számított bele a mércébe. Csupa kék-zöld lett az öregember képe. Olyan irdatlan csúfra feldagadt a sok püfölestől, hogy alig se ért haza, már riadtak is föl a nagyon régen elmúlt égetthalmiak, a kuralisták meg az árendátorok meg a három szem jobbágy, nagy sajnálkozva füttyölték a Lavotta-szerenádot.

De ez a Sándor bácsinak nem számított semmit, mert egy rohadt nagy gazember volt. Az annak örült, hogy milyen erős, dolgos két marka van ennek az Ékó Annának, ez egy törekvő asszony. Rettenetesen örült! Gazdagodik is, meg a félkegyelmű fia is elkerül messzire, nem fogja őket háborgatni többé.

Úgyhogy előbb elment az esperes úrhoz, mint a fiának mondta volna, hogy neki való menyecskére akadt. Következő vasárnapi istentiszteleten ki is hirdette a mocsok, hogy a fia jegyzi a Balatongémesi községbe való Ékó Anna hajadont.

Örült is a csalágyerek a látatlan menyasszonynak, bánkódott is, mert tudta, hogy mire játszik az apja. Hogy majd a Sándorka gyerek ottmarad vele, most az lesz az öreg szolgálója (mint ő korábban), aztán teljesen annak a képére is formálódik. Így is történt. De azért a csalágyerek se pörölt sokáig a költözéssel szemben, ment az szívesen a balatoni nőhöz, a kilencszobás palotába, hagyott mindent maga után. Előtte még tartották a nagy lakodalmat, arról meg az volt a szólás abban az időben, hogy még a hajszáltetvek is tejeskávét ittak, olyan világot csináltak. Vagy százszor is előhozakodott a nótájával az örömapa, hogy halálotat nem kívánom, de ha meghalsz, azt sem bánom. Ilyen ökörség volt a nótája annak.

Ahogy a csalágyerek kitette a lábát a szülői házból, elment az Ékó Anna után, az tizenévekig vissza se nézett Égetthalomra, levelet se írt, semmi. Annyi, hogy amíg gyerek volt a Sándorka, el szokta vinni a nyáron egy-egy hétre oda hozzájuk, hadd úszkáljon a Balatonban. Aztán ez is elmaradt. Végén már azt se tudták, az apja meg a fia, hogy él-e, hal-e.

Hogyan ment volna utána a Sándor bácsi? Olyan vén lett az eddigre, olyan kótyagos, a presbitériumig, ha el-eldöcögött. Nem győzte szidni a hálátlan csalágyereket. Ő csinált belőle úriembert, aztán a sokadik éve az ajtót se nyitja rá. Pedig azt tudhatja mindenki ebben a faluban, hogy gyerekként is mindig a kedvét kereste neki, nem szolgált rá erre a mostoha bánásra. Így szokott keseregni a kisöreg.

A gyerek Sándor mikor ment volna az apja után? Hát annyit kellett dolgoznia az öreg iparában, se húsvétja, se karácsonya nem volt annak! Ebbe tellett a fiatalsága. Pedig bőven akadt a Sándorka természetében a nagyapó véréből is, olyan selymes kis nyúlféle viselkedése lett – kétszer kellett, hogy ránézzen a kurátorasszonyságokra, egyszer a bögyükre, másodszer meg szégyentelenül a szemükbe, már boldultak is a kurátorasszonyságok, vették neki a sok öltözetet: a keményszárú csizmát, az öltönyt, a kalapot, mint a kis fiatal községi árvának.

Ez a pöcc zsvány volt az éltetője a Sándor bácsinak a vénségében. Hogy ez majd milyen nagy emberré furmányoskodik össze magát: mert szorgos is, nyájaskodni is tud, nem úgy, mint az a bufurc apja. Örökké az ilyen álmokban ringatózott az öregapó.

Tizenkilenc éves volt a Sándorka, mikor aztán egyszer hazaszédelgett a csalágyerek, jöttek az Ékó Anna asszonnyal. A Sándor bácsi meg morfondírozott magában, hogy mi lehet az oka a váratlan jövetelnek, hogy valami titkos kórja van-e neki, hogy itt van-e a halála, csak ő még nem tudja magáról. Mert mi másért jött volna a fia most, mint a juss után szaglászni? Az is meglepte, hogy semmit se bök már a gyerek, nincsen csípős szőre. Helyette olyan foltos, olyan plötty bőre lett neki, mint a paréjt, ha kihúzzák, aztán szárad. A Sándorkának meg mintha idegen ember lett volna az apja, mintha sose látta volna, úgy húzódott el tőle. Az soha beszélgetésbe nem kezdett vele.

Ott maradtak egy hónapra is, csupa sörénység volt az a kis asszony, az Ékó Anna, az hol a kertben, hol a konyhában volt, annyit dolgozott! Szedte a nagy kosarakba a sok uborkát, csinálta a sok savanyúságot, meg kapálta a sok paprikát, meg kötözte a sok babot, rakta el a sok üveg paradicsomot, a sok lekvárt. A Sándor bácsira is ráparancsolt, hogy ugyan ne várjon már mindennel az unokájára, fogasson be, aztán menjen a piacra. Bírja ő! Ebben aztán megnyugodott a vénember is. Ha így parancsolnak neki, talán mégsem arra várnak, hogy kinyuvadjon.

De hát akkor minek jöttek?

A csalágyerek egész nap hol itt ült le, hol ott ült le, sodorta magának a cigarettát, búsongott.

Se a bor nem kellett neki, se a fejtett bableves, se a tojásos tészta, semmise, csak a cigaretta.

Kérdezte tőle az apja, este volt már, ketten ültek, mi a baja, erre aztán elbődült a gyerek.

Hogy az asszony őt nem hagyja békén!, ez volt a szólama.

Hogy nem tűr meg neki semmit.

A szőrét is lepörkölte, mint a disznónak, nézze meg.

Meg hogy fiatal emberek után szaladgál az asszony.

Vége van, ő ezt nem bírja, ebből elég, hogy semmi se jó az Ékó Annának, ő különvállik.

Na, eddigre már mind följöttek azok a nagyon régen elmúlt égetthalmiak, a kuralisták meg az árendátorok meg a három szem jobbágy. Aztán hallgatták, hogy hogy öli egymást a két hülye állat, az öregapó meg a fia. Mert a vénembernek nagyon nem tetszett a fia gondolata. Hogy a balatoni palota!, hogy mi lesz avval?, hogy szép szőlőkert!, hogy mi lesz avval?, hogy egy élhetetlen, dologtalan szarházi a fia, biztos koplalni hagyta az asszonyt, azért kívánczik másra.

Sehogy se tudtak megegyezni. Az lett a vége, hogy a csalágyerek mindennek elátkozta az apját, visszajött az a régi ronda természete, mondta, hogy világgá megy, bevágta az ajtót. Az öreg meg hagyta.

Majd fogsz te még sírni!

Majd fogsz te még gyászlevelet írni!

Az öreg hagyta, nem érdekelte, hogy hová lett a fia. Csak azon törte a fejét, hogyan őrizze meg a balatoni javadalmakat.

Tudott mindent az Ékó Anna, nagy bánatba esett, hogy ilyen az ő női megbecsülése, így magára hagyja őt a választottja, pedig ő azt hitte, a szívük is egyszerre dobban! Az erdei dalos madárnak is van párja, csak én magam egyedül, csak én magam egyedül vagyok árva. Hogy búsongott szegény Ékó Anna! Mind megdagadt a bögye a szíve fölött, teli volt szomorúsággal.

A Sándorka az semmit se bánkódott. Annak mindegy volt, hogy most megint nincs apja, korábban se volt. Csak a szegény Ékó Anna bögyöcskéjét szánta-sajnálta nagyon. Hát hova dagasztja még a bánat? Nézte a szegény asszonyt, hogyan tudna rajta segíteni.

A ronda, rafinált vén bika Radán Sándor meg az unokáját nézte, kifigyelte, hogy mennyire epekedik az. Aztán egyszer kisomfordált hozzá a műhelybe, ott állt neki litániázni.

Te áldott, ártatlan szép fiam!

Világom ára!

Hová növekedjenek még az Anna asszony kínságai, hogy te megszánd?

A szép csöcséből a bánatot kiszídd?

Szófogadó gyerek volt a Sándorka húszévesen is, nem kellett kétszer fölszólítani. Eljött az éjszaka, ment is nagy elszánással az Ékó Anna ágyába, hogy majd ő kiszívja belőle a sok szomorúságot. Hát ez olyan nagyon jól sikerült, hogy többet közéjük se lehetett volna férközni, akkora nagy szerelembe estek egymással.

Örült ám a papó! Ha világgá is ment az a bolond gyerek, megmarad a család becsülete. Nem volt benne szégyen semmi, hogy mégis az apja asszonyát szerezte el a zsvány Sándorka az ő biztatására. Ez őneki nem számított semmit. Hogy hova lett a fia? Nem kereste azt. Minek azt keresni?

A Sándorka meg az Ékó Anna se szégyenkeztek, össze-vissza kódorogtak a nagy szerelmükbe – mentek az aratóbálba, az iparosbálba, Bogárdra a kaszinóba, mindenhová, ahol csak mulatni lehetett, a kölök tudta hirdetni, amit más takargat-

ni szokott. Mert hát háljon az ember, akivel csak akar, de hogy lecsapta az apja kezéről a feleségét, mégse hirdesse már! Az ember az állathoz magát mégse alakítsa! Ha az öreg Radán Sándornál azt mondtuk: ronda, rafinált, kíváncsi, torkos vén bak, mit mondjunk az unokájára? Mert abból is egy ütni-vágni való lett. Egy ronda, sunyi bagzó nyúl.

Eljött a július huszonhatodika.

Már korán hajnalban ébresztette az öreg Sándor bácsi az unokáját. Az a nagy nóta most, hogy tele van a határ nyíló vadvirággal, menjen hát a Sándor gyerek a Sárrétébe, szedjen csokrot az Ékó Anna neve napjára. Ki is ment a Sándorka, kint kóricált a kanálistarton, hogy szed szappanvirágot, rezgőt, lómentát, ezt-azt.

Ahogy ott nézelődik, ott a kanálistögör közepébe egy nagy fonnyadt vízi csalán. Elfulladt a rettenetes melegbe.

Jaaaj, apám, apám, mért hagytál itt engem? Inkább földdé legyen testem, add, hogy lelkem bevétessen jaaaj, apám, apám, aranyosédesapám!

A nagy óbégatásra aztán előjöttek a nagyon régen elhalt égetthalmiak, a kuralisták meg az árendátorok meg a három szem jobbágy, nézték, hogyan sír a gyerek az apja után, jajgattak azok is, meg bánatosan füttyülték a Lavotta-szerenád.

Jött nagy mérgesen a Sándor bácsi, hogy mit bömböl az ilyen legényforma ember, sose csinált ilyet, még gyerekkorába se, hogy őt így szégyenítse. Visszavágott a Sándorka, hogy az apámat azért elsirathatom, nem?!, erre nézett oda az öreg Radán Sándor bácsi a kanális felé, erre látta meg, hogy vége lett a fiának.

De ez a Sándor bácsinak nem számított sokat, mert amilyen volt, pörölt tovább az unokájával, hogy akkor se bömbölj!, nem volt az neked apád!, csak a testvéred volt!, így az öreg a nagy indulatosságba.

Nem volt az neked apád!, csak a testvéred volt!

Ezt mondta a rohadt vén féreg.

Igaz volt-e, nem-e, én nem tudom. Én nem voltam ott, csak ott voltam, ahol mesélték.

